

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ**

**ТОШКЕНТ ИРРИГАЦИЯ ВА ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИНИ
МЕХАНИЗАЦИЯЛАШ МУХАНДИСЛАРИ ИНСТИТУТИ**

“Гуманитар фанлар” кафедраси

**“ДИНШУНОСЛИК” ФАНИДАН ТАЛАБАЛАРНИ
ОРАЛИҚ ВА ЯКУНИЙ БАҲОЛАШДА ЁЗМА ИШ
ВАРИАНТИ САВОЛЛАРИ**

Тошкент – 2018 йил

«Диншунослик»

фанидан

жорий, оралик ва якуний баҳолаш саволлари

1. «Диншунослик» фанининг вужудга келиши, мақсади ва вазифалари. Таянч иборалар: мустақиллик, динга янгича муносабат, диннинг эволюцияси, инсон ҳаётидаги ўрни ва ҳозирги замон, диний бағрикенглик.

2. Диний онг ва диннинг шакллари. Таянч иборалар: амалий тажриба, билим, табиий - ижтимоий (муҳит) муносабат, тириклар ва марҳумлар, аجدодлар руҳи, сеҳр-жоду.

3. Диний эътиқодлар ва урф-одатларнинг уйғунлашуви. Таянч иборалар: диний онг, хиссиёт, оила, дунёқараш, тасаввур, олий ахлоқий қадриятлар, шароит, турмуш шароити, инсонийлик.

4. Диннинг ижтимоий функциялари. Таянч иборалар: функционализм, ижтимоий, рухий, маънавий, компенсаторлик, интеграторлик, регуляторлик, боғловчилик.

5. Динларнинг пайдо бўлиши ҳақидаги турли хил қарашлар. Таянч иборалар: тарихий, гносеологик, ижтимоий илдизлари, эволюцион позивитистик йўналиш, Тейлор назарияси, руҳлар, худолар.

6. Динлар таснифи. Таянч иборалар: уруғ-қabila, маҳаллий, миллий, жаҳон динлари.

7. Табиий ва ижтимоий муҳитнинг диний эътиқодлар шаклланишига таъсири. Таянч иборалар: уруғдошлик жамоатчилиги, тотемизм, анимизм, ибтидоий дин шакллари.

8. Афсунгарлик фаолияти ва уларнинг турлари. (Магия). Таянч иборалар: шамонлик, руҳлар дунёси, илохий кучлар, ёвуз афсунгарлик, ҳарбий афсунгарлик, севги афсунгарлиги, тиббий афсунгарлик, оби-ҳаво афсунгарлиги.

9. Жонсиз нарсаларга сиғиниш - фетишизмнинг шаклланиши. Таянч иборалар: санам, тумор, аجدодлар руҳи, илохий ва иллюзия дунёси, хайкаллар, суръатлар, кўзмунчоқлар.

10. Руҳ ҳақидаги ижтимоий тушунча ва тасаввурлар. Таянч иборалар: олам ва одамни яралиши, ривоят ва афсоналар, руҳлар шакллари ўзгартириши, мифология, чорвачилик, дехқончилик, афсунгарлик, фол, башорат.

11. Яхудийлик (иудаизм) динининг вужудга келиши ва шаклланиши, таълимоти. Таянч иборалар: Яхве, Таврот, Мусо, оламнинг яратилиши, улуг кун, мессия - халоскорнинг 3 вазифаси, 10 лавҳа насихат.

12. Яхудийлик манбалари. Таянч иборалар: Тур тоғи, Торо (Таврот), Талмуд (Ламейд - ўрганиш) ёзма қонун, оғзаки қонун, Мишна, Гемора, Уршалим Талмуди.

13. Яхудийларнинг Ўрта Осиёга кириб келиши. Таянч иборалар: Ассирия қувғини, Диаклетион (Даки-Юнус) қувғини, Эрон, Афғонистон, Хива, Қўқон, Бухоро.

14. Яхудийликдаги оқимлар. Таянч иборалар: Садукийлар, Фарзийлар, Ессейлар, массонизм, сионизм.

15. Яхудийлик маросимлари ва байрамлари. Таянч иборалар: ибодатлар, синагог, Раввин, хатна, Песах, маца, Раш-Ашона, Пурим (куръа).

16. Ведаларнинг Ҳиндистонга кириб келиши. Веда динлари. Таянч иборалар: орийлар, муқаддас ёзув-башорат, афсонавий худолар: Варуна, Матра, Дяус, Адита, Агню, Кришна.

17. Конфуцийликнинг вужудга келиши ва фалсафий таълимоти. Таянч иборалар: инсон ва самовий қудрат, Конфуций концепцияси, Женг қонуни, беш муносабат, беш вазифа.

18. Даосизмнинг асосий манбаси ва таълимоти. Таянч иборалар: Лао-Цзи, «Дао-Дэцин», китоби, «Дао», «Де», медитация, ҳаёт моҳияти.

19. Зардуштийликнинг вужудга келиши, тарихий шарт-шароитлари. Таянч иборалар: Фарб назарияси, Шарқ назарияси, Зардушт Хутоаса, Виштасп, Зардушт пандномаси.

20. Зардуштийлик диний таълимоти. Таянч иборалар: «Авесто», илоҳиёт раҳмати, жаннат, Ахурамазда, Ахримон, «Видевдат», «Ёсин», «Гат» лар, «Виспарат», «Денкард» ва х.к.

21. Зардуштийликнинг тарқалиши. «Авесто» ни тадқиқотчилар томонидан ўрганилиши ва аҳамияти. Таянч иборалар: Ўрта Осиё, Озарбайжон, Кичик Осиё, Ҳиндистон, Беруний, Пури Довуд, Я.Фуломов, М.Усмонов, Н.Маллаев, М.Исхоков, А.Сагдуллаев. Т.Карим.

22. «Авесто» якка худолик таълимотида Ардви Сура Анахита образи. Таянч иборалар: Ардви, Сура, Анахита, Табиат, Амударё, Хосилдорлик, гўзаллик, она замин, олов, наврўз.

23. «Авесто» асотирлари (мифология). Таянч иборалар: Ардахива, Сиёвуш, орийлар, Пархат, Виспатаурвари, Асват Эрет, Митра, Митраизм.

24. Муқаддас «Авесто» таълимоти - илк давлатчилигимизнинг мафқураси эканлиги. Таянч иборалар: Дану, Тур, Тириapati, Франхросийон, Сиёвуш, Зардушт.

25. Буддавийликнинг вужудга келиши. Сидхарта Гаутама Шахямуни ҳаёти ва фаолияти. Таянч иборалар: Яшадхара, Рахула, 5 роҳиб, 49-кун, Тришна, Варанси, Ришиптана.

26. Буддавийлик таълимоти. Медитация. Ахлоқ. Донолик. Таянч иборалар: «Ҳаёт бу азоб, укубатдир», «Нажот йўли мавжуддир», 4 ҳақиқат, «хинаяна», «Махаяна», Будда ражлари.

27. Буддавийликнинг тарқалиши ва асосий манбалари. Таянч иборалар: император Ашока даври, Кушон империяси, Хитой, Монголия, Япония, Америка.

28. Христианликнинг вужудга келиши. Исо Масих ҳаёти. Таянч иборалар: Фаластин, Назрет кишлоги- насронийлик, Рим императори, Ирод Антика, рухонийлар.

29. Христианлик диний таълимоти, унинг асосий оқимлари. Таянч иборалар: Мессия, «гуноҳни ювиш», муқаддас рух, иконалар авлиё Августин, Томизм таълимотлари.

30. Православ динининг асосий таълимоти. Таянч иборалар: ортодоксия, 14 мустакил черков, сирли расм-русмлар, 12 кунлик байрам.

31. Католик черкови ва унинг диний таълимоти. Таянч иборалар: муқаддас китоб, муқаддас ёзувлар, Рим папаси, диакон, Шарқий Рим, рухоний.

32. Протестантлик оқимининг вужудга келиши. Таянч иборалар: инсоннинг нажот топиши, Лютер реформацияси тамойиллари.

33. Кальвинизм, Пресвитерианлар, Англикан черкови, Адвентислар ҳаракати. Таянч иборалар: Жан Кальвин, Таврот, Такдир азалийлик, муътадил, пресвитер, уйланмасликнинг бекор қилиниши, муътадил йўл таълимоти.

34. Павлуснинг христианликда тутган ўрни. Таянч иборалар: Хаворийлар фаолияти, фарзийлар мазхаби, Павлус (Шоул)ни хидоят топиши.

35. Ўрта Осиёга христианликнинг кириб келиши ва тарқалиши. Таянч иборалар: II-VII асрларда христианлик, инжил, хаворийлар фаолияти, хаворийлар мактублари, Пайғамбарлар китоблари.

36. Жоҳилия даври. Ислом динининг вужудга келишидаги тарихий шароитлар. Таянч иборалар: хижоб, кўпхудолик, аёл худолар, Манот, Аллот.

37. Муҳаммад пайғамбар ҳаёти. Ислом таълимоти эволюцияси. Таянч иборалар: Абдуллоҳ, Омина, Абу Кабша, Халима, Абу Толиб, Хадича, Каъба, Хабашистон даври, Макка, Мадина, Хаж.

38. Мадинада ислом давлатининг вужудга келиши. Таянч иборалар: 622 йил 20 сентябр, Азон, кабилалараро сулҳ, «Бадр» газоти, Макканинг фатх этилиши, Пайғамбарнинг хаж сафари.

39. Ислом тарихида Ал-Хулофо ар-Рашидун даври. Таянч иборалар: халифалик даври, суннийлик ва шиалик, халифат Расулulloҳ, Абу Бакр, Умар, Усмон, Али.

40. Ислом динининг асосий манбалари. Куръон, хадис, сунналар. Таянч иборалар: Сура ва оятлар, Назмий суралар, Рахмон суралари, Бадр жангигача, Пайғамбар вафотларигача. Муминлар ва муртадлар, Басра нусхаси.

41. Исломгача булган даврдаги диний-мистик оқимлар. Таянч иборалар: ортодоксал ва еретик мистицизм, аскетиклар, манахлар, анохоретлар, фотолитлар.

42. Ислом динида илк зоҳидлик ҳаракати. Суфийлик. Таянч иборалар: Абу-д-Дардо, Абу Зарр, зоҳид ва обид, вара, таваккул, фарк, ризо, сабр, Басра, Богдод, нийятлар, ихлос, садака, маломатийлар.

43. Моварауннаҳрда суфийлик - тасаввуфининг тарқалиши. Таянч иборалар: тарикат, Шайх Юсуф Хамадоний, Гиждувоний, Баҳоуддин Накшбанд, Шайх Аҳмад Яссавий. Нажмиддин Кубро.

44. Фикх-ислом конуншунослиги ва унинг асосий манбалари. Таянч иборалар: фикх, факх, усул ал-фикх, фуруъ ал-фикх, Куръон, сунна, киёс.

45. Исломнинг илк давридаги фикх марказлари. Таянч иборалар: Муҳаммад Пайғамбар САВ даври, саҳобалар даври, Мадина, Макка, Миср, Шом мактаби.

46. Машхур факихлар ва фикхшунослар, буюк мужтахидлар даври. Таянч иборалар: асхоб ар-раъй, Абу ханифа, Молик ибн-Анас, Муҳаммад Ибн Идрис, Аҳмад ибн Ханбал.

47. Машхур Мовароуннахр фикх мактаблари. Таянч иборалар: Бухоро, Самарканд фикх мактаблари, Бурхониддин Марғиноний, Қорахонийлар даври, Бухоро садлари, Самарканд саййидлари.

48. Фикх - ижтимоий тарихий ҳаётни урганишда муҳим манба эканлиги. Таянч иборалар: ҳуқуқий меросга янгича муносабат, диний ва дунёвий илм, иймон, эътиқод, давлат ва дин, диний ташкилотлар.

49. Ўзбекистон Республикасининг Конституциясида диний эътиқод эркинлигининг кафолатланиши. Таянч иборалар: 1948 йил Инсон ҳуқуқлари умумжаҳон Декларацияси, давлат ва дин, диний ташкилот ва давлат, диний ташкилот ва жамоат ташкилотлари.

50. «Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар тугрисида»ги янги таҳрирдаги қонун. Таянч иборалар: дин, виждон эркинлиги, диний эътиқод ҳуқуқи.

51. Ўзбекистонда фаолият олиб бораётган диний ташкилотлар. Таянч иборалар: конфессиялар, диний таълим, диний марказ, диний бошқарма, диний ташкилотларнинг мулк, маблағи, хизмати.

52. Ўзбекистон мусулмонлари идорасининг фаолияти. Таянч иборалар: диний масалалар, диний ходимлар, хорижий диний ташкилотлар, қонун-қоида мажмуи.

53. Ислолдаги радикал оқимлар. Таянч иборалар: Жиход, давлат ул-Иршод, Ўзбекистон ислом ҳаракати, Хизбут-таҳрир ал-Исломи, Ваҳобийлар мусулмон биродарлари.

54. Ваҳобийликнинг вужудга келиши ва тарқалиши. Таянч иборалар: Муҳаммад ибн Абу ал-Ваҳоб, мутаассиблик жиҳод, Саудия Арабистони давлати.

55. «Ал-Ихван ал-муслимин» ташкилоти. Таянч иборалар: исломий ислохотлар, панисламизм, мусулмон биродарлари, хайрия ва маърифатчилик босқичлари, ислом демократлари, ал-жиход, хизб ат-Таҳрир.

56. «Хизб ат-Таҳрир ал-исломий» диний-сиёсий партияси ва унинг максоди. Таянч иборалар: тақий ад-дин ан-Набахоний, (1909-1979) халифалик, ислом давлати, исломий таълим-тарбия, ислом низоми, иззат ва шараф сари.

57. Тоталитар тузум даврида динга, диндорлар ва диний ташкилотларга муносабат. Таянч иборалар: худосизлар жамияти, худосизлар журналли, газетаси, кизил аскар, кизил кетмон, кизил қарвон.

58. Ақромийлар гуруҳининг фаолияти. Таянч иборалар: имончилар, ҳокимиятга эришишни 5 босқичи, биродарлик, жамоа банки.

59. Диний экстремизмга, фундаментализмга, терроризмга қарши қураш, давр талаби. Таянч иборалар: исломни изчил урганиш, халқаро, давлатлараро, ислом илмий-амалий тадқиқот маркази.

60. «Аллоҳ қалбимизда, юрагимизда». Оғоҳлик муқаддас бурчимиз. Таянч иборалар: истиқлол ва динимизга янгича муносабат, диний

кадриятлар, ислом илмий-тадқиқот марказлари, 1999 феврал воқеалари, Ватан хоинлари, диний бағрикенглик.

61. Диннинг ибтидоий формалари. Таянч иборалар: диний онг асосларининг шаклланиши, тотемизм, анимизм, шаманизм (магия), фетишизм, ибтидоий мифология.

62. Веда динлари. Брахманлик. Таянч иборалар: каста, афсонавий ҳукмдор Ману, брахманлар, кшатрийлар, вайшлар.

63. Диний ақидапарастликнинг Ўзбекистонга кириб келиши. Таянч иборалар: диний жамоа, конфессия, виждон, диний ташкилот, диний идора.

64. «Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар тўғрисида»ги Қонуннинг янги таҳрири. Таянч иборалар: диний идора, Ўзбекистон Республикаси Конституцияси, диний экстремизм ва фундаментализм.

65. Исломдан аввал зоҳидлик қандай шаклда бўлган? Таянч иборалар: мистика, суфий, мурид, фикх, фақиҳ, ижтиҳод, хонақоҳ.

66. Исломда ҳадис қандай манба ҳисобланади? Таянч иборалар: Қуръон, сура, оят, тафсир, ҳофиз, қироат, суннат, ровий, муҳаддис.

67. Ислом фундаментализми. Таянч иборалар: концепция, социал адолат, исломда сиёсий масалаларга муносабат, исломда диний-ижтимоий оқимлар.

68. Тасаввуф тариқатлари. Таянч иборалар: суфийлик, уюшма-жамоа, тасаввуф, сўфийликнинг назарий, фалсафий дунёқараши, мутасаввуфлар.

69. Конфуцийчилик таълимотида инсоний кадриятлар. Таянч иборалар: оила ибодатхонаси, «Чжу» қурбонлик, инсонлар ўртасидаги беш муносабат.

70. Христианликда бошқа оқимлар. Таянч иборалар: кальвинизм, баптизм, адвентистлар, англичан черкови.

71. Христианлик динининг муқаддас китоби - Библия. Таянч иборалар: таълимоти, «қадимий аҳд», талмуд, «мусонинг беш китоби», таврот, инжил.

72. Исо масиҳ ҳаёти. Таянч иборалар: Библия, муқаддас руҳ, Пасха, Хоч, Икона, Алтарь, пост.

73. Ислом таълимоти. Макка даври. Таянч иборалар: жоҳилия, васанийя, ҳанифлик, даъват, ғазот, каъба, мусулмон.

74. Ваҳҳобийлик оқимининг келиб чиқиш тарихи. Таянч иборалар: Муҳаммад Абдул Ваҳҳоб, ислом халифалиги, Турк султонлари, ғояларига қарши чиққан ҳамма нарсадан воз кечиш, йўқ қилиш.

75. Ўзбекистон Республикасида дин ва диний ташкилотларга муносабат. Таянч иборалар: диний жамоа, Ўзбекистон Республикаси Конституцияси, Конфессиялар, улар орасидаги муносабат, Ўзбекистон мусулмонлари идорасининг фаолияти.

76. Виждон эркинлиги - диний эътиқод эркинлиги. Таянч иборалар: «Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар тўғрисида»ги Қонун, Ўзбекистон Республикаси Конституцияси, диний ташкилотлар ва идоралар.

77. Исломда радикал оқим ва гуруҳлар. Таянч иборалар: Фанатизм, терроризм, ғайридин, панисломизм, модернизм, экстремизм.

78. Диннинг илдизлари. Таянч иборалар: гносеологик, психологик, социал, дин, эътиқод.

79. Исломдаги асосий амалий ва маросимий талаблар. Таянч иборалар: намоз ўқиш, закот, рўза тутиш.

80. Ислом динининг назарий ва ғоявий манбалари. Таянч иборалар: Қуръони Карим, Хадиси шариф ва фатволар, сунна.

81. Политеизм тушунчаси. Таянч иборалар: кўпхудолик, санамлар, табиат ҳодисалари, иймон, ғайри табиий кучлар.

82. Христиан динидаги католик оқимининг православ оқимидан фарқи. Таянч иборалар: Рим папаси, Исо Масих, собор, черков, иконалар.

83. Шайх Ахмад Яссавий мақбараси. Таянч иборалар: Тасаввуф, хикмат, суфийлик, туркий, шайхлар.

84. Саҳобалар давридаги фикх марказлари. Таянч иборалар: саҳобалар, фикх, ижтиҳод, мазҳаб, халифалик.

85. Баҳоуддин Нақшбандийнинг 675 йиллиги қачон ва қаерда ўтказилган? Таянч иборалар: Мустақиллик, тариқат, мурид, мурид.

86. Таврот неча китобдан иборат? Таянч иборалар: Мусо, Яхве, Қадимий Аҳд, Тора, яккахудолик.

87. Инжил неча қисмга бўлинади? Таянч иборалар: Мусо пайғамбар, Исо пайғамбар, назарий, насронийлик, фаластин.

88. Мартин Лютер қайси оқим вакили, унинг таълимоти. Таянч иборалар: протестантизм, икона, черковлар, худо билан бевосита мулоқат, дуо ўқиш.

89. Адвентистлар ҳаракати қайси оқимга мансуб. Таянч иборалар: Вильям Миллер, инсониятни халос этилиши, шайтон ва унинг тарафдорларини мутлақ яқсон қилиш.

90. Ал-Хулафо ар-Рашидун даври. Таянч иборалар: Қурайш қабиласи, Ансорлар, суннийлар, шиалар, имом.

91. Ислом Каримов асарларида диний-исломий қадриятларнинг тикланиши. Таянч иборалар: маънавий қашшоқлик, юксаклик, миллий ва диний, маънавий мерос, терроризм, бунёдкорлик руҳи.

92. Фуқаролик жамиятини барпо этишда - Ислом Каримовнинг II чақириқ IX сессиясида қилган нутқининг тарихий аҳамияти. Таянч иборалар: фуқаролар ҳуқуқи, эркинликлар, стратегик дастур, сиёсий, иқтисодий, ҳуқуқий, маънавий, давлат тузилиши.

93. Ислом динида миллий ва умуминсоний маънавият кўринишлари. Таянч иборалар: миллий ва умуминсоний қадриятлар, тараққиёт омиллари, реакцион, тараққийпарвар кучлар, вайронкорлик ва бунёдкорлик омиллари.

94. «Авесто» таълимоти бўйича ижтимоий тараққиёт ва унинг мезони. Таянч иборалар: ёруғлик, эзгулик, адолат, яхшилик, касб, деҳқончилик, зулмат, жаҳолат, якка худолик.

95. Ахлоқ баркамол авлод тарбиясининг негизидир. Таянч иборалар: баркамоллик, одоб, диёнат, иймон, виждон, истиқлол.

96. Ислом Каримов асарларида диний-исломий қадриятларнинг тикланиши. Таянч иборалар: маънавий қашшоқлик юксаклик, миллий ва диний, маънавий мерос, терроризм, бунёдкорлик руҳи.

97. Ватанамиз ҳудудида яратилган зардуштийлик динининг муқаддас китоби «Авесто»нинг моҳият мазмуни. Таянч иборалар: Ахура Мазда, Ахри Манью, яхшилик, ёруғлик, адолат, эзгулик, иймон.

98. Ислом ва маънавият. Таянч иборалар: Шариат, ҳалол, ҳаром, фарз, савоб ва гуноҳ.

99. Эътиқоднинг маънавий асослари ва унинг инсон ҳаётидаги ўрни. Таянч иборалар: онг, дунёқараш, шахс баркамоллиги, виждон, идрок, тафаккур, ирода мустаҳкамлиги.

100. «Хизбут таҳрир» диний экстремистик оқим таълимотининг реакцион моҳияти. Таянч иборалар: экстремизм, реализм, террор, ваҳобийлик, халифалик.

101. «Янгилашиш ва барқарор тараққиёт йўлидан янада изчил ҳаракат қилиш, халқимиз учун фаровон турмуш шароити яратиш – асосий вазифамиздир». Таянч иборалар: Ҳамжиҳатлик, инвестиция, халқаро терроризм, иқтисодий суръат, ижтимоий муҳофаза).

102. «Ўзбек халқининг ислом маданияти ривожига қўшган беқиёс ҳиссасининг юксак эътирофи». Таянч иборалар: Диний онг, диний тафаккур, диний кадрият, ибодат, Имом Бухорий, ат-Термизий.

103. Ислом Каримовнинг «Юксак маънавият – енгилмас куч» асарининг мазмун ва моҳияти.